

*”Vi velger vår verden og
verden velger oss”*

(Maurice Merleau-Ponty, 1908-1961)

**Refleksjoner over møtet mellom Meg og den Andre
- og om hva som står på spill**

Hva er et menneske?

- et fysisk åndsvesen
- fremstår samtidig som kroppslig sjel og som sjelelig kropp
- et øyeblikksvesen
- et samtidighetsvesen (møtes bare i samme tid og rom)
- "sameksistens" = en åpen kommunikativ situasjon (Kontekstualitet)
- nåtidig
- kan bare møtes ansikt til ansikt (ikke i forestillingen om det)
- som kropp er mennesket ikke et objekt som kan forklares i årsak-virknings kategorier (objektiveres)
- et unikt subjekt som *er* denne kroppen (sansende, persiperende, følende, talende i 1. person entall)
- den Andre
- en unik livshistorie

Hans Skjervheim (1926-1999)

”Sidan tilværet for mennesket vesentleg er eit spørsmål, så gjer mennesket seg til det det vert ved å svara på dette spørsmålet. Det definerer seg sjølv. Denne stadig framskridande prosessen, der mennesket definerer seg sjølv og omdefinerer seg sjølv, er saga. Mennesket er like mykje ein historisk idé som ei biologisk art.”

Oppleving og eksistens” i Mennesket, 2002 s. 43f.

Den Andre

ifølge Emmanuel Lévinas (1906-1995)

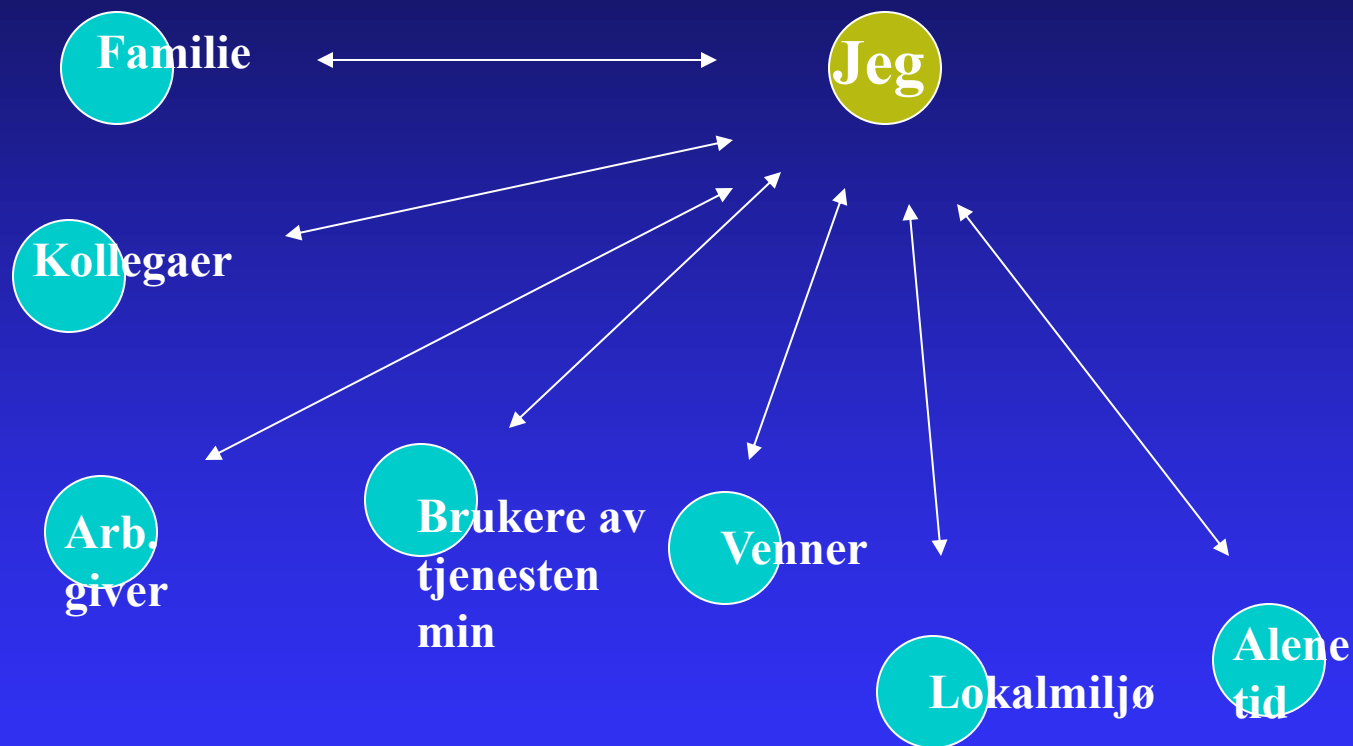
- er ikke bare et annet individ av samme biologiske art som meg
- er ikke bare et særtilfelle av noe allment
- viser seg umulig å tilpasses noen kategori
- kan ikke tenkes sammen med meg til et begrep (generalisere er umulig)
- er den fremmede, som forstyrrer hjemmets fred, og problematiserer min rett til uhemmet utfoldelse (etikkens utgangspunkt)
- er det absolutt andre ("l'absolument Autre, c'est autrui")
- er det absolutt nye ("l'absolument nouveau")
- er en annen frihet, dvs. en virkelighet jeg ikke har noen makt over, og som jeg ikke kan herseke over
- kan ikke møtes i forestillingen om den andre, bare ansikt til ansikt

Hans Skjervheim (1926-1999)

”Gjennom opplevingar er vi opne for ei verd. Vi kan lata oss forplikta av det vi møter der, av sanninga og av andre menneske. I den grad ein tolkar det om til berre opplevingar så kjem ein ikkje lenger ut over seg sjølv, ein vert hangande fast i sitt eige subjektive nett. Dette er nettopp ein konsekvens av det naturalistiske menneskesynet.” (cf. Buber’s ”reflexion” = Du-fjernhet)

”Deltakar og tilskodar” i Mennesket 2002 s. 45

I hverdagen står min identitet på spill i møte med den Andre

Emmanuel Lévinas (1906-1995)

”Men når nu jeg’et står ansikt til ansikt med den Andre, bliver forholdet et andet; det bliver kritisk i forhold til sig selv. Dermed vender det sig indad, ikke for at indrette sig hos sig selv, men `som en fremmed, der jagtes lige til sit hjem, anklaget for sin identitet...”

Peter Kemp. Lévinas. 1992 s. 71

” Den fysiske smertens evne til å individualisere, i betydningen *markere forskjell* mellom den lidende og alle de andre, er ofte oversett”

Arne Johan Vetlesen. Smerte. 2004, s. 6

- *Du* kan oppleve meg som en som har vondt
- Men du *kan aldri* oppleve min smerte slik jeg opplever den
- Skulle du kunnet det, måtte du ha *min* kropp, *min* historie, *mine* erindringer. Det som til sammen utgjør *min forståelseshorisont*. Den *livshistorien* jeg bruker til å tolke det jeg opplever ut fra.

Richard S. Lazarus sin *kognitive stress teori*:

coping – altså takling – blitt forstått som ”et individs forsøk på å mestre utfordringer ... som er vurdert ... som overstigende eller tappende av hans eller hennes ressurser.”

(Monat & Lazarus Stress and Coping: An Anthology. 1991, 1-15)

Lazarus og hans medarbeidere delte måten stressituasjoner ble søkt taklet på, i to:

- 1) en ***problem-fokusert*** taklingsstrategi Om personen oppfatter det slik at den stressende situasjonen kan endres, blir *problem-fokuserte taklingsstrategier* valgt for å endre situasjonen. Som eksempel kan en kul i brystet til en kvinne vekke angst for brystkreft, og for å fjerne eller redusere angsten og stresset den forårsaker, så oppsøkes lege, en biopsi tas og situasjonen avklares og trusselen den opplevdes å innebære, viste seg å være ubegrunnet. Den problem-fokuserte taklingsstrategien fungerte.
- 2) en ***følelses-fokusert*** taklingsstrategi. Dersom de ytre forhold forstås som umulige å forandre, anvendes følelses-fokusert taklingsstrategier for å redusere eller fjerne de følelsesmessige reaksjonene og følge av disse reaksjonene. Mens problem-fokusert taklingsstrategier leder oppmerksomheten utover mot den ytre verden, vender den følelses-fokuserte taklingsstrategien seg innover. En måte å oppnå følelsesmessig kontroll på er å endre graden av bevisst oppmerksomhet en gir den stressende situasjonen. En slik strategi kan være benekting eller fortrenkning. En annen taklingsstrategi kan være å redefinere meningen en har tillagt det smertefulle en står overfor. (Folkman & Lazarus. 1991. ”Coping and Emotion” i Monat & Lazarus, eds. Stress and Coping: An Anthology, 207-227).

Det er *ikke* subjektet, som responderer *på* verden.
Subjektet *lever* sin verden!

Adferd og tanker er *ikke* responser på stimuli. De er del av en kontinuerlig flyt, del av et liv, skapt i møtet *mellom* jeg'et og verden

Derfor er det viktig at andre fins rundt meg så det kan bli et slikt rom mellom oss, et mellomrom der vi skapes, blir til og livet vårt leves som en kontinuerlig endringsprosess.

Følelser

- *ikke* noe vi *har*
- er ferdiglagede *adferdsmønstre*, vaner.
Før-refleksive taklingsadferdsmønstre.
- *ikke* taklingsstrategier
- *ikke* resultat av kognitiv vurdering av sit.
- vi *gjør* følelsene våre. De er noe vi *deltar i*
som i et manuskript vi fremfører

Til slutt ble min mor ikke annet enn smerte.

Når menneskets livsrom reduseres slik til utelukkende kroppslighet, får det som konsekvens at de *objektiverer* seg selv og *opphører* derved å være et jeg som lar seg møte av et du.

De har sluttet å leve lenge før de dør. Radikalt *frakoplet* seg og sin eksistens fra alle andres eksistens i verden.

Hans Skjervheim:

Behandler en ”det som den andre sier som et faktum, så stiller ein seg utanfor med hensyn til temaet, ein gjør seg selv til en framand med hensyn til det.”....

”Om ein difor objektiverer si omverd, dei andre og samfunnet, så stiller ein seg utanfor, samfunnet framtrer då som det for ein sjølv framande, det framande er nettopp det som ein ikkje deltek i, eller er i stand til å delta i.”

Deltakar og tilskodar, 1996, 62f.

Møtet

ifølge Martin Buber (1878 – 1965)

- ”Du’et kommer meg i møte. Men jeg trer inn i det umiddelbare forhold til det. Således er forholdet både det å bli valgt og det å velge, det å la skje og det å handle selv på en gang.”
- ”Grunnordet Jeg-Du kan bare sies med vårt hele vesen. Samlingen og sammensmeltningen til det hele vesen kan aldri skje gjennom meg og kan aldri skje uten meg, Jeg blir til ved Du’et. Idet jeg blir Jeg, sier jeg Du. Alt virkelig liv er møte.”
- ”Forholdet til Du’et er umiddelbart. Mellom Jeg og Du står intet begrepsmessig, ingen fantasi, og selv erindringen forvandler seg, når den fra det oppstykkede styrter seg ut i helheten. Mellom Jeg og Du står ingen hensikt, intet begjær og ingen antesipasjon, og selv lengselen forvandler seg når den fra drømmen styrter seg ut i åpenbarelsen. Ethvert middel er hindring. Bare hvor ethvert middel er falt bort, skjer møtet.”
- ”Det nærværende ... eksisterer bare for så vidt som det eksisterer nærvær, møte, forhold. Bare gjennom Du’ets nærvær oppstår det nærværende, nuet.”

■ Hvilke *behandlingskulturer* bærer dere?

En resignert somatiserende kultur?

En relasjonell (re)habiliterende kultur?

En økonomisk-administrativ kultur?

Mikhail Bakhtin, (1895-1975)

- Å velge et språk er både et epistemisk øyeblikk (tillegger betydning) og et etisk øyeblikk (reflekterer over praksis).
- Idet en formulerer sine handlinger, blir en stående ansvarlig for det en har gjort.

Mikhail Bakhtin (forts.)

”Å forfatte meg selv medfører kampen om min forfatter stemme. I de fleste følelsesmessig ladede situasjoner, kan denne kampen få dyptgripende følger. Det kan ofte være en sammensatt blanding av stemmer ettersom en tillegger opplevelsen mening... En fintfølende forhandling mellom disse stemmene er sannsynlig mens jeg vurderer hva hver av dem sier opp imot hvordan jeg allerede forstår meg selv.”

Philip Lewin. "The Ethical Self in the Play of Affect and Voice."
http://www.focusing.org/apm_papers/lewin.html

Hans Skjervheim:

”... fordi fridomen ikkje er eit faktum, er han heller ikkje automatisk tilstades, han er berre mogleg, og fordi han berre er mogleg, kan han og vera fråverande eller somlast bort.”

”Deltakar og Tilskodar” i Essays 1976, s. 55

Takk for oppmerksomheten!

Fagdag, Hole kommune, 12.10.10
TK Lang

Mening

ifølge Kenneth Gergen

- En persons ytringer har ingen mening i seg selv.
- Den potensielle mening blir virkelig meningsfull gjennom supplerende handling.
- Ethvert supplemang (eller handling- og supplemang) er igjen en mulighet for videre suppleringer.
- Meninger er underlagt kontinuerlig re-konstruksjon som følge av stadig utvidet omfang med suppleringer.
- Samtidig som relasjoner stadig i større grad koordineres (ordnes), så utvikles ontologier ("sånn er det") og deres konkretiseringer i handlingsmønstre, dvs. strukturer.

Bakhtin

- Og så langt selv-forståelse er et prosjekt, et arbeid som pågår, og ikke en endelig og avgrenset prestasjon, kan pågående tolknings aktivitet føre til revisjoner av den. Jeg kan la andre stemmer komme til, andre meninger enn de jeg vanligvis bekrefter.

Philip Lewin http://www.focusing.org/apm_papers/lewin.html

Harlene Anderson

”As Rorty (1979) indicated, humans are the continuing generators of new descriptions and new narratives rather than beings one can describe accurately in fixed fashion.

The self is an ongoing autobiography that we constantly pen and edit. The self is an ever-changing expression of our narratives, a being-and-becoming through language and storytelling as we continually attempt to make sense of the world and of ourselves. Self, therefore, is always engaged in conversational becoming, onstructed and reconstructed through continuous interactions, through elationships.

We live our narratives and our narratives become our living; our realities become our stories and our stories become our realities. Like past, present, and future these are reflexive processes and cannot be separated. This reflexivity provides continuity to the ongoing process of composing and recomposing our lives.

Ricoeur suggests that: ‘The subject then appears both as a reader and the writer of its own life, as Proust would have it., the story of a life continues to be refigured by all the truthful or fictive stories a subject tells about himself or herself. This refiguration makes this life itself a cloth woven of stories told.’...”

Inherent in this view, ..., is that a narrative never represent a single voice, but rather a multi-authored self, and because we are constituted in dialogue, we are ever-changing.”

Conversation, language, and possibilities, 1997 s. 216 / Dansk utg. s. 268 f

Wittgenstein (1889-1951)

- ”Filosofien er en kamp mot forhekselsen av vår forstand ved hjelp av midlene i språket vårt. ...Et *bilde* holdt oss fanget. Og vi slapp ikke ut av det, for det lå i språket vårt, og det virket som språket bare gjentok det for oss ubønnhørlig.”

Filosofiske undersøkelser, 1953. §§ 109 & 115